

Tummen upp! Religion ÅK 6

Tummen upp! är ett häfte som kartlägger elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven i Lgr 11.

PROVLEKTION: Resonera kring moraliska frågeställningar

Följande provlektion är ett utdrag ur Tummen upp! I uppgifterna prövas elevernas förmåga att resonera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp. Lektionen består av:

- Tummen upp! lärarsida från sidan 48
- Elevuppgifter från sidan 38-39
- Utdrag ur bedömningsstödet

Bedömningsstöd

Till Tummen upp! finns ett kostnadsfritt och nedladdningsbart bedömningsstöd som hjälper dig att värdera elevsvaren i förhållande till kunskapskraven. Det tar upp utvalda uppgifter och visar på vilka kvalitetsaspekter som bör beaktas. Bifogat finns ett utdrag kopplat till en av elevuppgifterna. Hela dokumentet går att ladda ner [här](#).

Så här arbetar du med provlektionen:

1. Läs igenom lärarsidan och uppgifterna.
2. Kopiera upp sidorna med elevuppgifter till klassen.
3. Låt eleverna lösa uppgifterna.
4. Använd bedömningsstödet som hjälp vid rättning och återkoppling. Gärna tillsammans med eleverna.

Mer om förmågan:

Förmågan att resonera kring moraliska frågeställningar handlar inte nödvändigtvis om att tänka rätt. Snarare handlar den om att tänka tillräckligt och kunna visa hur man tänker på ett sätt som går att följa. Under förmågan sorterar ett enda kunskapskrav, som dock täcker in såväl resonemangets bredd och djup som elevens begreppsanvändning.

Av kunskapskravet och nationella provet i åk 6 går att utläsa följande konkreta kvalitetsmått att använda när du bedömer eleven:

Resonera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp

Går elevens resonemang att följa?

I vilken utsträckning resonerar eleven i flera led?

I vilken utsträckning byter eleven perspektiv och problematiserar sina egna resonemang?

I vilken utsträckning och med vilken precision använder eleven relevanta etiska begrepp?

Tips för fortsatt arbete!

Använd konkreta exempel för att synliggöra kvalitetsaspekterna för eleverna. Exempelsvaren i bedömningsstödet kan vara till stor hjälp för eleverna som mallar för hur ett bra svar kan se ut. Om kunskapskraven, som i det här fallet, tar upp många aspekter kan det löna sig att bryta ner dem och titta på en sak i taget. Längst bak i provlektionen finner du ytterligare svars-exempel som gör just detta.

Text 1 går inte att följa. Eleven verkar ha funderat vidare på egen hand och sedan skrivit fritt utan att titta efter vad som var frågan. När ställningstagandet kommer i slutet av texten har det ingen koppling till de tidigare resonemangen. Frågan eleven behöver ställa sig är: går det att förstå det jag har skrivit?

Text 2 resonerar inte i flera led. Eleven väger de olika handlingsalternativen mot varandra men motiverar inte på något sätt sina ställningstaganden. Frågan eleven behöver ställa sig är: varför då? Går det att berätta något mer som förklarar varför jag tycker som jag gör?

Text 3 anlägger bara ett perspektiv: att läraren är bättre på att ta svåra samtal. Det är i sig inte orimligt, men det hade blivit lättare att värdera handlingsalternativen om situationen studerats ur fler synvinklar. Frågan eleven behöver ställa sig är: kan det finnas något annat viktigt att tänka på i den här frågan?

Text 4 saknar etiska begrepp. Eleven undviker ord som rätt, fel, skyldig, oskyldig, erkänna, rentvå och ansvar. Frågan eleven behöver ställa sig är: går det att skriva samma sak med svårare och mer träffsäkra ord?

Lärarens sida

Tummen upp! SO Religionskunskap kartläggning åk 6 är ett häfte som kartlägger elevens kunskaper i religionskunskap utifrån kunskapskraven i Lgr 11. Här får eleven möjlighet att träna och visa de ämnesspecifika förmågorna i ämnet religionskunskap:

- **analysera** kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa,
- **analysera** hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,
- **reflektera** över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- **resonera och argumentera** kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller, och
- **söka information** om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet.

Världsreligionerna är det mest centrala innehållet i ämnet religionskunskap och får därför störst utrymme. Kristendomen är i åk 6 framskriven på ett sätt som motiverar att den får något större utrymme än de övriga världsreligionerna. ”Syskonreligioner” finns med för att ge möjlighet att visa på tydliga likheter och skillnader mellan religionerna. I Tummen upp! behandlas kristna traditioner och fornskandinavisk religion, vilka är de teman som tas upp i kunskapskraven i samband med religion och samhälle. Under rubriken ”Identitet och livsfrågor” behandlas en mer elevnära fråga och en klassisk livsfråga med koppling till olika religioner. Utöver etiska begrepp tar vi upp olika etiska frågor som många ungdomar har lätt att relatera till. Att söka och använda information återkommer i alla so-ämnenas kursplaner. För att bedöma den förmågan behöver eleven egentligen välja källor mer fritt och söka information även i längre texter. I Tummen upp! ligger därför fokus på kunskapskravets andra del, nämligen att värdera källors användbarhet.

FORMATIVT STÖD – EN SAMLAD ÖVERSIKT I RELIGIONSKUNSKAP

Materialet är tänkt att användas för att kartlägga elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och förmågorna, men det kan även användas formativt både ur ett elevperspektiv och ur ett lärarperspektiv. Genom kartläggningen kan eleven bli medveten om vilka förmågor hen behöver utveckla. Det kan därmed fungera som en utgångspunkt för vad eleven behöver arbeta mer med. Som lärare kan man se om det är områden som inte har behandlats i tillräckligt stor utsträckning, vilket kan vara ett stöd för framtida planeringar. Det blir även lättare att se om allt i kursplanen täckts in, om hela det centrala innehållet har behandlats och om eleverna har getts möjlighet att träna och visa alla förmågorna.

Därför rekommenderar vi att ni emellanåt gör en avstämning i matrisen på sidorna 46–47. Den kan användas för läraren och elevens egna reflektioner. Kanske kommer ni tillsammans fram till att eleven behöver träna mer på en viss förmåga eller ett kunskapskrav i religionskunskap. Använd gärna matrisen som underlag för pedagogiska planeringar, utvecklingssamtal och individuella planeringar.

Till ytterligare hjälp för bedömning finns ett bedömningsstöd i pdf-format att gratis ladda ner från liber.se, där finns även facit till uppgifterna.

Se vidare: skolverket.se samt liber.se för bedömningsstöd och facit.

Etiska begrepp

Etik handlar om vad som är rätt och fel och om hur vi människor ska vara mot varandra. Det finns många etiska begrepp, alltså ord som hör ihop med etik. Några vanliga är *rättvisa* och *frihet*. Här är några till.

7. Vilken förklaring passar bäst in på begreppet?

A. Jämlikhet

- 1 Kvinnor och män har samma värde och rättigheter.
- X Alla människor har samma värde och behandlas lika.
- 2 Djur och människor har samma värde och behandlas lika.

B. Jämställdhet

- 1 Kvinnor och män har samma värde och rättigheter.
- X Alla människor har samma värde och behandlas lika.
- 2 Djur och människor har samma värde och behandlas lika.

C. Moraliska frågor

- 1 lag och rätt
- X vad som är rätt och fel och hur vi ska leva våra liv
- 2 religiösa regler för hur vi ska leva våra liv

D. Solidaritet

- 1 Att djur ska behandlas med respekt och inte utsättas för djurförsök.
- X Att man får demonstrera i samhället.
- 2 Att man ställer upp för andra även om man själv inte direkt är drabbad.

E. Kränkning

- 1 När någon känner sig orättvist eller illa behandlad (till exempel på grund av sin hudfärg eller för sin tro).
- X När någon blir dömd i en domstol.
- 2 När någon råkar knuffa till någon annan hårt.

F. Mobbing

- 1 Orättvisor, som att alla inte får vara Lucia i luciatåget.
- X När någon upprepade gånger till exempel blir retad eller utfryst.
- 2 När någon en enstaka gång säger något taskigt till en klasskamrat.

G. Empati

- 1 När man kan förstå hur andra människor känner.
- X När man gillar någon eller något.
- 2 När man inte behandlar alla människor lika.

	1	X	2
A			
B			
C			
D			
E			
F			
G			

Kopiering förbjuden. Se s. 1.

Rätt och fel – hur vet man det?

Nils, Reza och Mia går i samma klass. En eftermiddag ser Mia att Nils håller på med något vid skåpen. Det ser ut som om han tar något ur Rezas skåp och lägger det i sin väska. Nästa morgon berättar läraren att Rezas mobil har försvunnit. Sist Reza såg den låg den i hans skåp. Mia minns att hon såg Nils göra något vid Rezas skåp, men hon vet egentligen inte vad Nils gjorde.

Jag gör ingenting. Det är inte mitt ansvar och jag vet ju egentligen inte vad som hände.

Jag berättar för läraren.

Jag berättar för Nils att jag har sett honom, så får han en chans att själv ställa allt till rätta.

8. Hur tycker du att Mia ska göra? Fundera över om det finns mer än ett sätt som du tycker kan vara rätt. Motivera varför du tycker som du gör.

Kopiering förbjuden. Se s. 1.

 Ger du dig själv Tummen upp?

Eleven kan föra resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner och använder några etiska begrepp.

39

Resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller

SIDAN 39, UPPGIFT 8

Hur tycker du att Mia ska göra? Fundera över om det finns mer än ett sätt som du tycker kan vara rätt. Motivera varför du tycker som du gör.

ELEVSVAR 1	ELEVSVAR 2	ELEVSVAR 3
<p>Jag tycker att hon ska berätta för Nils så får han en chans att ställa allt till rätta och lämna tillbaka mobilen. Man ska inte skvallra.</p> <p>Kommentar: Eleven tar ställning i en moralisk fråga och argumenterar för sitt ställningstagande genom att motivera sitt val. Motiveringen är enkel och onyanserad, då eleven bara väljer ett handlingsalternativ och inte utvecklar motiveringen. Svaret innehåller inte mycket information utöver den som ges i uppgiften.</p>	<p>Jag tycker att hon ska berätta för Nils att hon såg honom. Alla som gör något som är fel måste bara få en chans att ställa allt till rätta. Jag tycker att Nils ska säga förlåt till Reza om han har tagit mobilen. Om hon inte är säker på vad hon har sett kanske det är bäst att inte säga något till någon så att Nils inte får dåligt rykte.</p> <p>Kommentar: Eleven resonerar utifrån två handlingsalternativ och anger i sina motiveringar vilka konsekvenser handlingarna kan få. På så sätt förs resonemanget framåt. Svaret innehåller information utöver den som ingår i uppgiften.</p>	<p>Om hon berättar för läraren kan läraren prata med Nils. Om Nils har snott mobilen kan han lämna tillbaka den och säga förlåt. Men om Nils inte har tagit den kan det bli jobbigt för honom att bli misstänkt. Det bästa är nog att prata med Nils direkt. Då kan han lämna tillbaka den eller berätta att han är oskyldig. Men om han har snott den men vägrar erkänna kan man inte göra något. Jag tycker inte att hon ska berätta för Reza.</p> <p>Kommentar: Eleven resonerar utifrån flera olika handlingsalternativ och nyanserar resonemanget genom att visa på att det kan finnas både fördelar och nackdelar med ett handlingsalternativ. Genom att använda flera alternativ och ge utförliga motiveringar, har resonemanget både bredd och djup.</p>
E-NIVÅ	C-NIVÅ	A-NIVÅ
<p>Eleven kan föra enkla resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som i huvudsak hör till ämnet och använder några etiska begrepp på ett i huvudsak fungerande sätt.</p>	<p>Eleven kan föra utvecklade resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som för resonemanget framåt och använder några etiska begrepp på ett relativt väl fungerande sätt.</p>	<p>Eleven kan föra välutvecklade resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som för resonemanget framåt och fördjupar eller breddar det och använder några etiska begrepp på ett väl fungerande sätt.</p>

Exempeltexter:

1. Jag tycker att Reza borde se till sitt skåp. Men om Reza inte har sett skåpet så är det nog bäst att ingen är där och håller på. Inte Nils och inte Maria heller faktiskt. Då kanske inte mobilen hade försvunnit heller. Så Maria ska inte säga någonting! Det är inte hennes ansvar.

2. Jag tycker att Maria ska berätta för Nils att hon såg honom. Det vore fel att skvallra för läraren. Men om hon har sett något så har hon faktiskt ett ansvar att göra något också.

3. Jag tycker att det rätta vore att berätta för läraren. Det är lättare för läraren att prata med Nils utan att låta för anklagande. Och det är viktigt att Nils inte känner sig utpekad om han är oskyldig. Om Maria pratar med honom själv trasslar hon bara till allting. Men hon har helt klart ett ansvar att göra något. Annars är hon ingen bra kompis.

4. Jag tycker att Maria ska berätta för Nils att hon såg honom. Då får han en chans att ge tillbaka mobilen om han har tagit den. Annars får han en chans att säga att han inte gjorde det. Det kan i och för sig tänkas att Nils är farlig. Om Maria inte vågar prata med honom är det bättre att berätta för läraren än att inte göra någonting. Om hon har sett någonting konstigt måste hon också kolla upp det.